

facientem. Gratia *gratis data* non in propriam recipientis, sed in aliorum utilitatem primario conceditur, ut donum miraculorum, potestas administrandi sacramenta, etc. Hujusmodi gratias enumerat Apostolus, I Cor. XII, 8, dicens : *Alii quidem per Spiritum datur sermo sapientiae, alii autem sermo scientiae.... alteri fides.... alii gratia sanitatum, alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum.* Gratia *gratum faciens* in utilitatem recipientis directe conceditur, ut motio voluntatis in bonum, remissio peccatorum, etc.

4º Hæc gratia dividitur in habitualem et actualem. Gratia *habitualis* est quid permanens a Deo in mentibus infusum, et triplex est : nempe 1º gratia *sancificans*, quæ est prima vel secunda : prima remittit peccatum, justificationem informando; et secunda auget gratiam sancificantem jam existentem. 2º Virtutes infusæ, quæ sunt theologicæ vel morales : *theologicæ* ita dicuntur, quia Deum habent pro objecto immediato, ut sunt fides, spes et charitas; *morales* non habent Deum pro objecto immediato, sed mores componendos; inter eas quatuor eminent, quæ ideo vocantur *cardinales* : sunt justitia, prudentia, fortitudo et temperantia. 3º Dona Spiritus sancti, quæ septem numerari solent, videlicet, dona sapientiae, intellectus, consilii, fortitudinis, scientiae, pietatis et timoris. De his omnibus dicemus, ubi de gratia habituali et de natura justificationis.

Gratia *actualis* ea est quæ datur per modum actus.

5º Duplex est gratia actualis, nempe gratia intellectus et gratia voluntatis. Gratia *intellectus* est quædam illustratio divina, proponens intellectui humano verum supernaturale credendum, vel bonum agendum; gratia *voluntatis* est motio inclinans voluntatem ad bonum supernaturale agendum.

6º Gratia actualis dividitur adhuc in operantem et cooperantem, in prævenientem et subvenientem, in excitantem et adjuvantem. Sensus his vocibus proprium assignabimus in decursu Tractatus.

7º Gratia actualis dividitur iterum in sufficientem et efficacem : gratia *sufficiens* ea est quæ dat veram potestatem agendi, licet effectus non sequatur; gratia *efficax* non solum dat potestatem agendi, sed effectum semper obtinet. Naturam utriusque hic non expendimus.

8º Dividitur in gratiam simpliciter et gratiam pro gratia. Gratia *simpliciter* conceditur absque ullo merito ex parte recipientis, etiam ex gratia anteriori producto; gratia vero *pro gratia* supponit meritum ex gratia anteriori obtentum.

PARS HISTORICA.

DE VARIIS CIRCA GRATIAM ERRORIBUS.

Inter eos qui circa gratiam errarunt, alii nimis naturæ, et alii nimis gratiæ tribuerant : de his et illis in duplice capite dicemus.

CAPUT PRIMUM.

DE HIS QUI ERRARUNT NIMIS TRIBUENDO NATURÆ.

Qui nimis naturæ, id est, libero hominis arbitrio tribuerunt, sunt Pelagiani et Semipelagiani.

ARTICULUS PRIMUS.

DE PELAGIANIS.

Pelagius, in Britannia Majori natus, versus medium quarti sæculi, fuit monachus gyrovagus, id est, non in monasterio reclusus, nec solitarius, nec sacerdos. Inge-

nio erat acutus, eloquentia facundus, licet parum doctus; pius apparebat et virtutis incitator, quamvis mensis, balneis et epulis nutritus: latos humeros et robustam cervicem gestiebat, referente Orosio, in Apologetico. Circa finem quarti saeculi, petiit Romam, Loca sancta invisendi causa, ibique Ruffinum habuit magistrum, a quo plures hausit errores. Sub perfectionis larva, coepit scriptis et verbis docere, contra vitia inclamare, homines et praesertim mulieres, quibus blandiebatur, usum Scripturarum et cantus in ecclesia eis concedens, ad virtutes christianas hortari et excitare. Cum ipsi objiceretur homines in Adamo lapsos et natura corruptos tantae perfectionis non esse capaces, quibusdam locis Patrum libertatem humanam contra philosophos omnia fato tribuentes, nec non contra Marcionitas aliasque haereticos duo principia admittentes defendantium abutens, docuit:

1º Adamum et Eevam creatos fuisse mortales, et peccando sibi solis nocuisse; ac consequenter nullum existere peccatum originale, sed infantes in eodem statu nasci in quo primi parentes fuerunt creati; unde morientes absque baptismo vitam aeternam habent. Discipuli ejus verbis Christi apud Joan. v, 5, etc., *Nisi quis renatus fuerit*, pressi, distinctionem fixerunt inter vitam aeternam et regnum Dei, confitentes dictos infantes regnum Dei non ingressuros, et tamen in vita aeterna collocandos esse.

2º Docuit eamdem nunc existere libertatem quae primitus data fuit Adamo, vi cuius quaslibet tentationes vincere, perfectam justitiam adipisci et conservare possumus.

3º Necessariam esse gratiam ad bonum faciendum negabat.

Primus Pelagii discipulus fuit Cœlestius, monachus sacerdos, patria incertus, homo acerrimi ingenii qui profecto, si corrigeretur, plurimis profuisset, inquit S. Aug.

Celebrior alter exstitit, nomine Julianus, ex Apulia oriundus, primum conjugatus; deinde, adhuc junior, Eclanensis episcopus, qui cum septemdecim aliis epi-

scopis causam Pelagianorum jam desperatam et fere perditam suscepit defendendam, sive perturbationes in Ecclesia diu prostravit.

Viginti quatuor celebrata sunt concilia adversus Pelagianos, a Carthaginensi I, anno 412, usque ad Ephesinum generale, anno 431. Sex summi Pontifices eos profligaverunt, nempe Innocentius I, Zozimus, Bonifacius I, Cœlestinus I, Sixtus III et Leo I cognomento Magnus: quinque imperatores Pontificibus auxilium constitutis suis praestiterunt, videlicet Honorius, Theodosius I, Constantius, Valentinianus III et Theodosius II.

Principi doctores qui scriptis suis Pelagianos impugnaverunt, sunt: S. Hieronymus; Paulus Orosius, presbyter Hispanus, S. Augustini amicus; Marius Mercator, et praesertim S. Augustinus, qui, ab anno 412 usque ad mortem suam, anno 430, eos in multis et doctissimis operibus continuo insecurus, merito vocatus est Doctor Gratiae.

Pelagiani vero et in primis Cœlestius et Julianus, multa pro tuendis erroribus suis scripserunt, atque non semel sententiam mutaverunt, sin in re, saltem in verbis: 1º negabant gratiam esse necessariam; 2º rationibus adversariorum victi, necessitatem ejus agnoverunt, sed nomine gratiae intelligebant naturam et liberum arbitrium; 3º gratiam, cuius necessitatem agnoscabant, reposuerunt in lege et doctrina qua admonemur de bono faciendo et de malo fugiendo; 4º cum ipsis objiceretur majorem esse gratiam sub lege evangelica quam sub Mosaica, dixerunt eam consistere in exemplo Christi nos ad bonum hortantis, dum Adamus exemplo suo nos impellebat ad malum; 5º novis argumentis iterum pressi, dixerunt gratiam consistere in remissione peccatorum et in recordatione hujus remissionis, quae sine novo adiutorio ad vitanda peccata plene sufficit. In observatione mandatorum Dei tria distinguebant: possibilitatem, voluntatem et actionem; fatebantur possibiliter a Deo venire, at volebant duo posteriora esse hominis. 6º Adhuc convicti, gratiam interiorum illustrationis admirerunt, non ut prorsus necessariam, sed ad facilius agendum.

Graviter controvertitur inter theologos 1º an Pelagiani tandem admiserint gratiam voluntatis, et 2º quænam fuerit gratia de qua tanta exstitit controversia inter eos et S. Augustinum.

Ad primum, ut probabilius habetur Pelagianos tandem admisisse, post damnationem suam a Zozimo pronuntiatam, gratiam internam etiam voluntatis, sed gravibus vitiis fedatam, scilicet 1º inchoationi bonorum operum alienam, 2º non necessariam ab bene agendum, et 3º juxta uniuscujusque merita concessam.

Ad secundum, constat gratiam a S. Aug. adversus Pelagianos decertante requisitam ut dogma catholicum, fuisse gratiam actualem, prævenientem, gratuitam e ad bonum agendum necessariam, non tamen necessitantem, nec probabiliter ex natura sua efficacem. Hæc assertio ex ipsomet S. Aug. scriptis comprobatur, et insuper ex ratione; S. Aug. enim dogma Ecclesiæ defendere suscipit, non vero opinionem ad fidem non pertinentem: porro Ecclesia semper docuit, *ut ex infra dicendis patet*, gratiam actualem, prævenientem et gratuitam, ad omnes actus pios necessariam esse, et tamen nullam imponere necessitatem: ergo. An autem hæc gratia ex natura sua sit efficax, vel non, quæstionem Ecclesia nunquam definiit.

ARTICULUS SECUNDUS.

DE SEMIPELAGIANIS.

Semipelagiani sic dicti sunt, quia errores Pelagianorum circa gratiam mitigantes, quasi dimidiaverunt. Quidam viri docti, pii et sancti, quorum plerique erant sacerdotes et nonnulli episcopi, doctrinæ S. Aug. circa necessitatem gratiæ gratuitæ cum laudibus subscribentes, existimabant ipsius sententiam circa prædestinationem esse duriorem, atque importune S. Doctorem hanc movisse quæstionem. Primo dicebant se illum in eo puncto facili non intelligere; deinde asseruerunt illum Pelagianos impugnantem, in oppositum errorem incidisse; et tan-

dem docuerunt: 1º saltem probabiliter gratiam non esse necessariam ad initium fidei, nec ad orationem et desiderium generale faciendi quæ necessaria sunt ad salutem; imo quidam, a Pelagianis minus recedentes, tenebant desiderium speciale bonum ad salutem necessarium faciendi absque gratia haberri posse, non tamen perfici; 2º gratiam intuitu voluntatis hominis actualis vel futuræ et a Deo prævisæ concedi; et in hoc sistebat caput totius Semipelagianismi. Duo ad salutem igitur sunt necessaria, gratia scilicet et obedientia: obedientia est hominis; Deus autem propter obedientiam prævisam concedit gratiam, tum ad recte credendum, tum ad bene agendum, tum ad perseverandum. Hinc inferebant Semipelagiani homines puniendos vel remunerandos esse in altera vita, non tantum secundum peccata realiter commissa aut merita acquisita, sed secundum ea quæ fecissent si diu vixissent: unde, v. g., ex duobus infantibus simul natis et Ecclesiæ præsentatis, unus ante baptismum moritur; gratia salutis ipsi denegatur, quia prævidetur peccaturus si vixisset: alter baptizatur, et statim moriens salvatur, quia prævidetur bene acturus et in bonis operibus usque in finem perseveraturus si diu vixisset.

Pelagiani igitur et Semipelagiani in hoc consentiebant, quod scilicet gratuitam esse gratiam negarent, volebantque eam intuitu meritorum hominis actualium aut prævisorum concedi; et in eo differebant, quod Pelagiani necessitatem gratiæ non admitterent, dum Semipelagiani eam agnoscebant, saltem excepto fidei initio.

Præcipui auctores vel propugnatores Semipelagianorum hæresis fuerunt: 1º quidam Vincentius, a celebri abate Lirinensi ejusdem nominis distinctus; 2º Joannes Cassianus monachus, natione Scytha juxta multos, Gallicus secundum alios, in monasterio Bethleem edocitus: lustratis cœnobii Ägypti et Thebaïdæ, perfectionis causa, venit Constantinopolim, ubi a S. Joanne Chrysostomo ordinatus est diaconus. Missus Römam ad defendendum S. Chrysostomum injuste accusatum, inde

transiit Massiliam ibique duo instituit monasteria, unum virorum et alterum virginum. Rogante S. Castore, episcopo Vapicensi, scripsit ea quæ a monachis in Oriente didicerat, in Institutionibus monasticis. Scripsit etiam Collationes Patrum deserti, gallice *Conférences*: in 13^a collatione docet bonam voluntatem gratiæ non semper tribuendam esse; 3° Faustus, in Britannia natus, primum advocatus, deinde monachus Lirinensis, et postea episcopus Regiensis in Gallia; 4° Gennadius, doctus presbyter Massiliensis.

Quoniam Semipelagiani frequentiores erant Massiliæ aut in regione Massiliensi, vocati sunt Massilienses, eorumque error dictus est hæresis presbyterorum Massiliensium.

S. Prosper et Hilarius, ab Hilario Arelatensi diversus, ambo Galli et probabilius laici, S. Augustinum contra Semipelagianos nascentes defenderunt in Gallia, S. Doctorem de seminibus erroris prodeuntibus epistola communi monuerunt, petierunt Romam, et novam hæresim denuntiaverunt summo Pontifici Cœlestino I, qui episcopis Galliæ contra presbyteros Massilienses scripsit. S. Aug., licet senio confectus, duos adversus eos composuit libros, unum de Prædestinatione sanctorum, et alterum de Dono Perseverantiæ. S. Fulgentius, episcopus Ruspensis in Africa, eosdem confutavit: denique synodus Arausicana II, anno 529 sub Felice IV celebrata, a Bonifacio II approbata et in orbe christiano percelebris, errores Semipelagianorum, in viginti quinque canonibus ex scriptis S. Aug. decerpatis, condemnavit, tota silentio suo comprobante Ecclesia, sicque res finita est.

CAPUT SECUNDUM.

DE IIS QUIERRAVERUNT NIMIS GRATIÆ TRIBUENTES.

Numerantur Prædestinatiani, Wiclefistæ, Lutherani, Calvinistæ, Baianistæ et Jansenistæ.

ARTICULUS PRIMUS.

DE PRÆDESTINATIANIS.

Quidam necessitatem et efficacitatem gratiæ adversus Pelagianos et Semipelagianos nimis extollentes, in oppositum errorem inciderunt, dixeruntque 1° Deum, absoluto decreto, ante prævisa opera, homines ad vitam vel ad mortem æternam prædestinare; 2° solos prædestinatos salvos fieri velle; 3° pro solis prædestinatis Christum mortuum esse; 4° liberum hominis arbitrium in præsenti statu penitus extinctum esse; 5° sacramenta nihil prodesse, id est, gratiam non conferre, nec peccata remittere iis qui ad vitam æternam non sunt prædestinati. Quidam Lucidus presbyter hos in fine quinti sæculi docuit errores, ut constat ex epistola Fausti, episcopi Regiensis, eum refellentis, ex retractatione ipsius Lucidi in concilio Arelatensi, circa annum 476 celebrato. Falsum est ergo Prædestinatianismus merum esse figmentum a Pelagianis vel Semipelagianis in odium S. Aug. excogitatum, ut volebant Janseniani.

In nono sæculo exortus est *Gotescale*, filius comitis Saxoniæ, monachus Orbacensis, in dieceesi Suessionensi. Sacerdos sine proprii episcopi licentia ab alieno ordinatus est; adiit Romam devotionis vel inquietudinis causa, itinera suscepit per diversas regiones, et ab episcopo Veronensi in Italia, Rabano, archiepiscopo Moguntino, anno 848, delatus tanquam errores circa prædestinationem docens, convictus est; ad Hincmarum, archiepiscopum Rhemensem, ipsius metropolitanum, missus, examinatus est in synodo Carisiaca I, anno 849. Iterum damnatus velut hæreticus obstinatus, virgis cæsus est, juxta regulam sancti Benedicti, et in ergastulo monasterii Altivillarensis reclusus, e carcere duas edidit profesiones fidei callidas, in quibus errores suos adeo occultabat ut plurimi, eum credentes innocentem, Hincmarum nimiæ severitatis accusaverunt, et magna exorta est dissensio etiam inter episcopos, qui tandem sibi consense-